

Pred štvrtstoročím vzniklo na Slovensku nové filozofické pracovisko, predchodca dnešnej Katedry marxisticko-leninskej filozofie: Katedra dialektického a historického materializmu Filozofickej fakulty UK. Bola to vôbec prvá z katedier dialektického a historického materializmu, ktoré sa postupne začali formovať aj na ďalších vysokých školách. Jej vznik spadá do začiatkov prudkého rastu inštitucionálnej bázy našej vedy. Tento rast zasa úzko súvisel s ďalekosiahlymi spoločenskými premenami, s nastúpením cesty budovania socializmu v Československu.

Vo vzniku katedry sa obe tieto hlbinne späté skutočnosti prejavili priam očividne. Socializmus, ktorý sa vždy programovo opieral o vedu a odvolával sa na ňu, začal od svojich začiatkov vytvárať dovtedy nevídané predpoklady pre jej rozvoj. A veda si spätne a čoraz jasnejšie uvedomovala svoju bytostnú súvislosť so socializmom, a teda i s jeho filozofickým základom — dialekticko-materialistickou filozofiou. Navyše, pred spoločnosťou stála naliehavá úloha pretvoriť spoločenské vedomie na nových svetonázorových základoch a tu zasa imperatívne vystupovala potreba šíriť a rozvíjať marxistickú filozofiu.

Už tento základný rámec naznačuje závažnosť, šírku i obťažnosť úloh, ktoré nová katedra dostala do vienka. K tomu pristupujú také špecifické okolnosti, ako krajný nedostatok marxisticky orientovaných filozofov a vedcov, ba vôbec slabé zastúpenie filozofie v dejinách slovenského spoločenského myslenia i vedy a z toho vyplývajúca malá rozvinutosť laickej filozofickej kultúry u nás, nedostatok filozofickej literatúry celkove a marxistickej filozofickej literatúry osobitne atď. Za tejto situácie začala nová katedra masovo pôsobiť medzi študentmi všetkých fakúlt UK, zúčastňovala sa ďalej na výchove generácií marxistických filozofov (ktorú vtedy na FFUK zabezpečovala predovšetkým Katedra dejín filozofie a logiky), intenzívne propagovala marxisticko-leninskú filozofiu v širokej verejnosti (v rámci vtedajších rokov stranického školenia, prostredníctvom rozličných lektorátov a pod.) a čoraz významnejšie začala participovať aj na teoretickej aktivite, na tvorivom rozvíjaní dialektickomaterialistickej filozofie v kontextoch vyvíjajúcej sa spoločenskej praxe, našej vedy a kultúry.

Nemožno tu podrobne sledovať a hodnotiť vývin tohto pracoviska. Sústreďme sa v tejto poznámke iba na to podstatné, na otázku, či táto katedra plnila a plní úlohy, ktoré pri svojom zrode dostala. Kladná odpoveď nie je ani najmenej subjektivistická, lebo ju možno doložiť množstvom dokumentačného materiálu.

Katedra bola a je predovšetkým *pedagogickým* pracoviskom. Jej vývin v tomto smere sa uberal k postupnému sústreďovaniu sa na výchovu filozofov-špecialistov. O niekoľko rokov sa zlúčila s Katedrou dejín filozofie a logiky (ako samostatné pracovisko sa neskôr vyčleňuje Katedra logiky), čím jej pripadla hlavná starostlivosť o štúdium filozofie ako odboru. Zhruba do začiatku šesťdesiatych rokov si ešte ponecháva aj istú časť starostlivosti o výuku filozofie

v tzv. spoločnom základe, a to na Filozofickej a Právnickej fakulte, neskôr a v súčasnosti sa už úplne sústreďuje na výuku filozofického dorastu, ale aj výuku aspirantov, doktorov filozofie a pod. V jednotlivých vývinových obdobiach sa katedra pri svojej pedagogickej činnosti stretávala s rozličnými problémami subjektívneho i objektívneho rázu, objavovali sa problémy obsahové, metodické, ale aj závažné problémy vo výchovnej, ideovo-politickej činnosti a vôbec v pôsobení na študentov. Avšak desiatky absolventov štúdia filozofie na tejto katedre si našli pevné miesto v živote našej spoločnosti ako učitelia, vedeckí či politickí pracovníci, stali sa propagátormi myšlienok marxisticko-leninskej filozofie, alebo sa dokonca úspešne usilujú o rozvíjanie niektorých jej oblastí. Dokazuje to, že napriek ťažkostiam, hľadaniu, prechodným či dlhodobjším nedostatkom pedagogické pôsobenie katedry prinieslo v minulosti a prináša aj teraz pozoruhodné plody. Napokon určité svedectvo o tom vydávajú aj stránky tohto časopisu, kde mnohí absolventi katedry publikujú výsledky svojej samostatnej vedeckej práce.

Pedagogická aktivita katedry úzko súvisí s *vedeckovýskumnou* činnosťou. V prvých rokoch existencie katedry sa hlavná pozornosť sústreďovala na nevyhnutnú vedeckú prípravu jej pracovníkov, ktorí poväčšine končili svoje filozofické štúdiá nedlho po vzniku tejto katedry. Išlo o to, urýchlene, ale bez úľavy na nárokoch vychovať vysoko kvalifikovaných pracovníkov v odbore filozofie, ktorí by mali predpoklady úspešne pedagogicky pôsobiť a zároveň by posilnili aj základný káder tvorivých pracovníkov v oblasti marxisticko-leninskej filozofie. Napriek mimoriadnej pracovnej zaťažnosti všetkých členov katedry, jej vedenie sa usilovalo vytvárať im najoptimálnejšie podmienky pre napísanie kandidátskych prác a postupne aj pre získanie vedecko-pedagogických hodností. Na katedre vznikli kandidátske dizertačné práce z rozličných oblastí filozofie, habilitačné práce, ďalšie knižné monografie, stovky vedeckých štúdií, členovia katedry publikovali množstvo prekladov zo súčasnej marxistickej filozofie, zúčastňovali sa na prekladaní významných diel z dejín filozofie, aktívne navštevujú medzinárodné podujatia (rozličné konferencie, *sympóziá*, kongresy, vrátane svetových filozofických kongresov). Katedra má už dlhotrvajúce pracovné styky so zahraničnými pracoviskami, najmä v ZSSR a NDR. Okrem knižných prác a sústavnej publikačnej činnosti na stránkach časopisu SAV Filozofia, uplatnili sa členovia katedry aj ako autori v rozličných zborníkoch a publikáciách, a to aj zahraničných (najmä sovietskych). Katedra vydáva aj vlastný zborník vedeckých prác v rámci Zborníkov FFUK (Philosophica), ktorého 15. ročník je teraz práve v tlači.

Priam obrovská je *propagandistická a popularizačná* činnosť členov katedry na stránkach stránickej, vedeckopopulárnej a ďalšej tlače, v množstve prednášok, relácií a pod.

To všetko presvedčivo ukazuje, že spolu s plnením hlavnej úlohy, t. j. s výchovou mladých pracovníkov v oblasti filozofie, členovia katedry vynakladali počas celého jej jestvovania enormné úsilie na rozpracúvanie teoretických otázok marxistickej filozofie a jej popularizáciu. V krízových rokoch však časť tohto úsilia sa začala uberať nesprávnym smerom. V politickom pôsobení a v publicistických vystúpeniach niektorých členov katedry, menej už vo filozofickoteoretic-

kých prácach sa prejavili, žiaľ, tendencie i niektoré ucelenejšie koncepcie, ktoré boli v rozpore s marxisticko-leninskou teóriou i praxou.

V období konsolidácie našej spoločnosti vynaložil kolektív katedry mimoriadne úsilie na kritické i sebakritické vyrovnanie sa s týmito javmi a súčasne na dôsledné a všestranné obnovenie marxisticko-leninského poňatia dialektického materializmu ako filozofie robotníckej triedy a teoretického základu výstavby nového spoločenského zriadenia. Tento neľahký proces uvedomovania si a objasňovania chýb, nedostatkov a omylov niektorých pracovníkov katedry prerástol do novej silnej vlny teoretickej, publikačnej a propagandistickej aktivity, s ktorou katedra víta štvrtoročie svojej existencie. Objavujú sa viaceré potešiteľné príznaky zlepšenia pedagogickej a výchovnej činnosti katedry, kvantitatívny, ale najmä kvalitatívny vzostup publikačnej činnosti jej členov (aj mladších), zvýšenie pocitu zodpovednosti za kvalitu a ideologickú úroveň verejného pôsobenia atď. Smernicou pre činnosť katedry v súčasnosti je dokument o spoločenských vedách a vo vedeckovýskumnej aktivite štátny bádateľský plán.

Ideovo-politické a teoretické zameranie kolektívu jubilujúcej katedry, jeho kvalifikačné zloženie (spolu s ustavičným úsilím o ďalšie zlepšovanie tohto zloženia) i bohaté skúsenosti oprávňujú predpokladať, že táto katedra bude aj v nasledujúcich rokoch významným ohniskom filozofického myslenia na Slovensku, že poučená minulosťou sa vyvaruje zásadnejších chýb, že pedagogickú, vedeckú a propagandistickú činnosť v oblasti dialektického materializmu bude rozvíjať čoraz kvalitnejšie, že ostane nie zanedbateľnou súčasťou nášho — a v rámci svojich síl a možností i medzinárodného — marxisticko-leninského filozofického frontu.

*Milan Zigo*